

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-59-142>

УДК 314.1

Гриценко Олександр Миколайович

аспірант,

Сумський державний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0294-3084>**Oleksandr Hrytsenko**

Sumy State University

**ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ
ЗОВНІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ****TRENDS AND CHARACTERISTICS
OF INTERNATIONAL MIGRATION IN UKRAINE**

Анотація. Стаття присвячена виявленню основних тенденцій і специфічних рис зовнішньої міграції в Україні, визначенню соціально-демографічних і економічних наслідків міграції. У ході дослідження проаналізовано та систематизовано тенденції міждержавної міграції за 2014–2025 рр., визначено чинники еміграції та імміграції, окреслено просторову структуру потоків і зміни їхнього соціально-демографічного складу. Встановлено, що до 2022 р. зовнішня міграція мала помірний характер і супроводжувалася переважанням імміграційних потоків, тоді як у воєнний період домінуючою стала вимушена еміграція. Особливу увагу приділено розподілу українських біженців у країнах ЄС, гендерно-віковим зрушенням, професійно-кваліфікаційним втратам і ризикам «втрати покоління» для відновлення людського капіталу України та посилення демографічних ризиків.

Ключові слова: зовнішня міграція, еміграція, імміграція, вимушене переселення, тимчасовий захист, Україна, Європейський Союз, людський капітал.

Summary. The aim of the study is to examine the main trends and specific characteristics of external migration in Ukraine and to assess the socio-demographic and economic consequences of migration. The study analyzes and systematized the main factors, structural features, and spatial patterns of cross-border population movements, as well as the transformation of migration flows over the period 2014–2025. Special attention is paid to the interaction between emigration and immigration, the role of economic, social, security-related, political, and institutional determinants, and the impact of these processes on the demographic and labor potential of the country. The study shows that during 2014–2021 Ukraine's external migration was relatively moderate and generally balanced, with immigration exceeding emigration and a positive migration balance maintained throughout the period. The COVID-19 pandemic temporarily restricted mobility and reduced migration intensity. The onset of the full-scale war in 2022 fundamentally changed the nature of external migration. The dominant trend became forced displacement abroad, primarily to EU countries, where Ukrainians received temporary protection. The analysis of available statistical data confirms that the largest concentration of Ukrainian refugees was recorded in Germany, Poland, and the Czech Republic, while increasing numbers were also observed in Spain, Romania, Ireland, Finland, Belgium, and several other European states. This distribution reflects both geographic proximity and established migration ties. The research also highlights major changes in the socio-demographic structure of migrants. The war has intensified the departure of women, children, and older persons, while restrictions on the mobility of men of conscription age have reshaped the gender balance of migration flows. In addition, the high share of highly educated and professionally skilled migrants indicates growing risks of brain drain and long-term human capital loss. In general, the study proves that external migration has become one of the key challenges for Ukraine's demographic security, labor market stability, and post-war recovery. The findings may be used to improve migration policy, assess demographic risks, and develop strategies for preserving and restoring the country's human capital.

Keywords: external migration, emigration, immigration, forced displacement, temporary protection, Ukraine, European Union, human capital.

Постановка проблеми. У сучасних умовах зовнішня міграція в Україні набула особливої ваги як явище, що безпосередньо впливає на демографічну стійкість, ринок праці, соціальну сферу, національну безпеку та економічне відновлення

держави. Нерівномірність міграційних потоків, посилення вимушеного виїзду населення внаслідок війни, зміна географії розселення українців за кордоном і зростання ризиків втрати кваліфікованого людського капіталу зумовлюють потребу

в поглибленому науковому осмисленні цих процесів. Водночас наявні тенденції потребують систематизації з урахуванням довоєнної динаміки, воєнних трансформацій і потенційних наслідків для післявоєнного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика зовнішньої міграції в сучасному науковому дискурсі розглядається як багатовимірне явище, пов'язане не лише з переміщенням населення через державні кордони, а й із глибокими соціально-економічними, демографічними та інституційними трансформаціями. У праці Адгер В. та ін. [1] міграція постає як складова сталого розвитку та адаптації суспільств до глобальних ризиків і кризових змін. Водночас дослідники, як-от Хаас Де Г. [2] дедалі частіше наголошують на необхідності виходу за межі суто статичного трактування міграції та розгляду її як процесу, що поєднує індивідуальні наміри, структурні можливості й інституційні обмеження. У цьому ж руслі Шеель С. і Тацціолі М. [12] підкреслюють доцільність відмови від надмірно державоцентричного підходу та пропонують аналізувати міграцію через призму суб'єктивності, правового статусу та соціальної інтеграції мобільних груп населення.

Особливої актуальності ця проблематика набула в умовах повномасштабної війни в Україні, коли зовнішня міграція трансформувалася з переважно трудової та освітньої у вимушену, кризову та безпекову. У дослідженнях Лібанової Е. [5; 6] та Позняка О. [11] доведено, що воєнна міграція українців призводить до істотних втрат людського капіталу, змінює професійну та статеву-вікову структуру мігрантів і створює довгострокові ризики для демографічного відтворення та економічного розвитку країни. Окремо наголошується, що значна частка мігрантів має вищу освіту та високий адаптивний потенціал, що посилює загрози інтелектуальної еміграції й поглиблює дисбаланси на національному ринку праці [5; 14]. Таким чином, у науковій літературі формується консенсус щодо того, що зовнішня міграція України в умовах війни є не епізодичним явищем, а структурним чинником макроекономічної та демографічної дестабілізації [5; 6].

Важливим напрямом досліджень є аналіз інституційного та правового середовища міграції. Європейська міграційна політика, зокрема механізм тимчасового захисту, стала ключовою основою легалізації перебування українських громадян у країнах ЄС після лютого 2022 року [4; 7; 8]. У наукових і прикладних роботах, зокрема в дослідженні Койккалайнена С. та ін. [4] акцентується, що Директива 2001/55/ЄС забезпечила доступ до ринку праці, освіти, медицини та соціальної підтримки без проходження складної процедури надання притулку, що суттєво вплинуло на масштаби й траєкторії міграційних

потоків. Паралельно в Україні відбуваються зміни у національному міграційному регулюванні та досліджуються правові механізми контролю та реінтеграції, а також оновлення нормативної бази щодо іноземців і міграційних процедур [17; 19]. Це свідчить про перехід від переважно реактивного управління міграцією до спроби формування більш гнучкої та стратегічно орієнтованої політики.

Окремий пласт літератури присвячено методології дослідження міграційних процесів. У сучасних роботах Майстренко Ю. та Мельніченко А. [20], а також Носачов Є. та Ягунов Д. [24] підкреслюється необхідність поєднання демографічного, економічного, правового та соціологічного аналізу, оскільки міграція не може бути адекватно описана лише через один вимір. Водночас дедалі більшого поширення набувають бібліометричні підходи (Мін Р. та ін. [9], Пернітес-Аган С. та ін. [10]), які дозволяють виявляти основні напрями, ядро проблематики та мережі наукової взаємодії в міграційних дослідженнях [13]. Застосування інструментів VOSviewer, Biblioshiny та інших аналітичних платформ підтверджує, що в міграційстві відбувається перехід від фрагментарних описів до системного картографування знань і виявлення ключових тематичних кластерів [9; 10]. Це особливо важливо для аналізу зовнішньої міграції України, де поєднуються довоєнні трудові потоки, воєнна вимушена мобільність і довгострокові процеси адаптації в країнах-реципієнтах.

Отже, наявні дослідження створюють ґрунтовну теоретико-методологічну базу для аналізу зовнішньої міграції, однак водночас засвідчують наявність низки невирішених питань. Зокрема, потребують подальшого уточнення тенденції зміни структури зовнішніх міграційних потоків України в динаміці, просторовий перерозподіл українських мігрантів у межах ЄС та їхній вплив на демографічну й економічну стійкість держави. Саме це зумовлює доцільність подальшого емпіричного аналізу тенденцій та особливостей зовнішньої міграції в Україні.

Метою дослідження є виявлення основних тенденцій і специфічних рис зовнішньої міграції в Україні, визначення її соціально-демографічних і економічних наслідків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішня (міждержавна) міграція є формою просторової мобільності населення, що передбачає перетин державного кордону та зміну постійного або тривалого місця проживання. Її зміст охоплює два взаємопов'язані потоки: еміграцію, тобто виїзд громадян, переважно працездатного віку, за межі країни походження з метою тривалого або постійного проживання в іншій державі, та імміграцію – в'їзд іноземних громадян або осіб

без громадянства до країни призначення з метою поселення, працевлаштування, здобуття освіти чи отримання захисту від переслідувань і дискримінації. За цільовою спрямованістю та тривалістю зовнішні міграційні потоки поділяють на економічні (трудова), зумовлені пошуком вищого рівня оплати праці та кращої реалізації професійного потенціалу; соціально-демографічні, пов'язані з освітньою міграцією та возз'єднанням сім'ї; гуманітарні й вимушені, що виникають унаслідок збройних конфліктів, політичних переслідувань або екологічних катастроф; а також короткострокові (циркулярні), до яких належать туристичні, рекреаційні та ділові переміщення без остаточної зміни місця проживання.

Актуальність дослідження зовнішньої міграції в сучасних умовах зумовлена її істотним впливом на макроекономічну стабільність, національну безпеку та перспективи відновлення людського капіталу України у повоєнний період. Аналіз динаміки міждержавної міграції в Україні протягом останнього десятиліття дає змогу виокремити кілька етапів суттєвої трансформації мобільності населення під впливом геополітичних, економічних і безпекових чинників. Зокрема, період 2014–2021 рр. характеризувався відносною стабільністю та низькою інтенсивністю зовнішніх переміщень, які перебували в межах 0,25–0,63 млн осіб щорічно (табл. 1).

Обсяги міждержавних переміщень у досліджуваній період за показником кількості прибулих коливалися в межах 14,3–45,0 тис. осіб, а середньорічне значення становило 33,5 тис. осіб. Кіль-

кість вибулих варіювала від 6,5 до 26,8 тис. осіб на рік, у середньому – 20,3 тис. Основними детермінантами зазначеної динаміки були економічні, соціальні, безпекові, політичні та інституційні чинники, що проявлялися через трудову, освітню та безпекову міграцію. До ключових причин еміграції громадян у цей період належали значний розрив у рівнях оплати праці, девальвація гривні у 2014–2015 рр., високий рівень безробіття та згорання діяльності великих промислових підприємств, особливо у східних регіонах України, що стимулювало виїзд насамперед технічних фахівців. Вагомим чинником після 2014 р. також стало прагнення населення до безпеки та захисту за кордоном, а після запровадження безвізового режиму з ЄС у 2017 р. – і спрощення міграційної мобільності.

Приплив населення в Україну в цей період був зумовлений насамперед маятниковою міграцією, пов'язаною з поверненням після завершення сезонних робіт або закінчення терміну дії робочих віз, а також вимушеним поверненням окремих мігрантів у 2020–2021 рр. на тлі пандемії COVID-19. Додатковими чинниками імміграції виступали навчання іноземних студентів в Україні, а також приватні й сімейні обставини. Важливо підкреслити, що попри складний геополітичний контекст, у країні впродовж досліджуваного періоду зберігалось позитивне міграційне сальдо, яке у 2021 р. досягло максимального значення – 19,1 тис. осіб, а його середньорічний рівень становив 13,2 тис. осіб. Це свідчить про переважання імміграційних процесів над еміграційними до

Таблиця 1 – Динаміка показників руху міждержавної міграції в Україні за 2014–2021 рр.

Рік	Прибулі		Вибулі		Міграційний приріст (скорочення)	
	кількість	зміна, %	кількість	зміна, %	Кількість	зміна, %
Абсолютні показники міграційних потоків, тис. осіб						
2014	42,698	-11,402	21,599	-0,588	21,099	-10,814
2015	30,659	-12,039	21,409	-0,19	9,25	-11,849
2016	14,311	-16,348	6,465	-14,944	7,846	-1,404
2017	28,36	14,049	20,234	13,769	8,126	0,28
2018	39,307	10,947	24,252	4,018	15,055	6,929
2019	45,011	5,704	26,789	2,537	18,222	3,167
2020	26,361	-18,650	19,121	-7,668	7,24	-10,982
2021	41,724	15,536	22,587	3,466	19,137	11,897
Відносні показники інтенсивності (коефіцієнти)						
2014	9,9	-2	5,0	0,1	4,9	-2,1
2015	8,3	-1,6	5,8	0,8	2,5	-2,4
2016	3,9	-4,4	1,8	-4	2,1	-0,4
2017	7,8	3,9	5,6	3,8	2,2	0,1
2018	10,7	2,9	6,5	0,9	4,2	2
2019	12,3	1,6	7,2	0,7	5,1	0,9
2020	7,2	-5,1	5,2	-2	2,0	-3,1
2021	11,6	4,4	6,2	1	5,4	3,4

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України [18]

початку повномасштабної фази російської збройної агресії. Узагальнені статистичні дані наведено на рис. 1.

Упродовж досліджуваного періоду зовнішня міграція в Україні характеризувалася помірною інтенсивністю та відображала суттєві структурні зрушення в суспільстві. Загальний коефіцієнт прибуття за міждержавними потоками коливався в межах 3,9–12,3 на 10 тис. осіб. Найнижчі його значення були зумовлені зниженням міграційної привабливості України на тлі активної фази АТО та економічної рецесії. Подальше зростання показника стало наслідком певної макроекономічної стабілізації та активізації маятникової міграції, зокрема повернення трудових мігрантів. У середньому цей індикатор становив 9,3, що загалом відповідає параметрам країн із перехідною економікою.

Водночас інтенсивність вибуття демонструвала відносно стабільну динаміку: загальний коефіцієнт вибуття змінювався в межах 1,8–7,2. Його коливання значною мірою визначалися інституційними змінами, насамперед запровадженням безвізового режиму з ЄС, що зумовило пікове значення показника у 2017 р. (7,2), тоді як зни-

ження до 5,2 у 2020 р. було пов'язане з логістичними обмеженнями, спричиненими пандемією COVID-19.

Протягом 2014–2021 рр. загальний коефіцієнт міждержавного міграційного приросту залишався додатним і перебував у діапазоні 2,0–5,4, що свідчить про переважання в'їзних потоків населення, включаючи іноземних студентів та репатріантів, над офіційним вибуттям за кордон. Отже, зовнішня міграція України у 2014–2021 рр. формувала стійкі міграційні коридори, передусім із країнами ЄС, а збереження позитивного сальдо відображало переважно циркулярний характер переміщень і відносну збалансованість міграційної системи у довоєнний період. Динаміка кількості вимушених зовнішніх мігрантів з України в умовах воєнного стану за 2022–2025 рр. наведена в табл. 2.

Слід зазначити, що істотне коригування статистичних оцінок чисельності українських мігрантів і біженців зумовлене переглядом методологічних підходів Організації Об'єднаних Націй до їхнього обліку. До червня 2023 р. розрахунки ґрунтувалися на кумулятивному сальдо перетинів державного кордону, тобто на різниці між кількістю виїз-

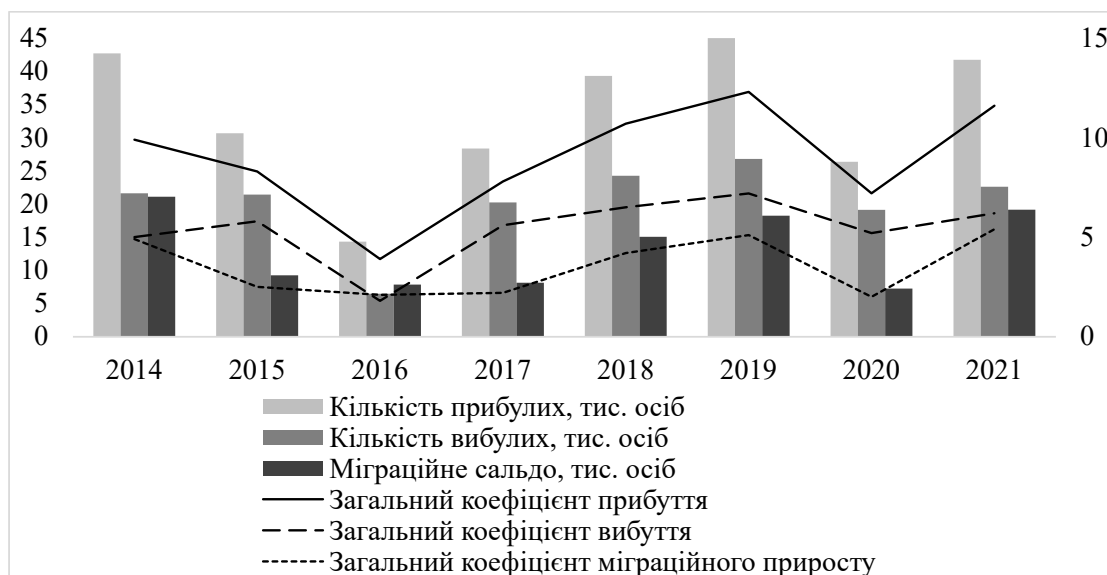

Рисунок 1 – Динаміка показників міжнародної мобільності громадян в Україні за 2014–2021 рр.

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [18]

Таблиця 2 – Оціночні показники кількості біженців з України за період повномасштабної війни (2022–2025 рр.), млн осіб

Показник	2022	2023	2024	2025
Кількість біженців з України	7,9	5,98	6,25	5,9*
Уточнені дані ООН	5,68	5,96	5,12	5,3
Кількість біженців, усього	8,25	6,445	6,863	6,8
біженці зафіксовані в Європі	7,9	5,975	6,303	6,25
за межами Європи	0,35	0,470	0,56	0,55

Джерело: складено автором за даними Агентства ООН у справах біженців [16], Євростату [3], НБУ [22, 23], Мінсоцполітики [21]

дів і в'їздів. Натомість у період із червня 2023 р. по травень 2025 р. пріоритетним джерелом інформації стала офіційна звітність країн-реципієнтів щодо осіб, які отримали статус тимчасового захисту.

Динаміка чисельності українців, які перебувають під тимчасовим захистом у країнах ЄС, подана в табл. 3. Упродовж 2022–2025 рр. загальна кількість таких осіб характеризувалася відносною стабільністю за наявності помірних коливань. Після фіксації високого базового рівня у 2022 р. (4,33 млн осіб) у 2023–2024 рр. спостерігалось незначне скорочення показника на 0,4 % і 1,2 % відповідно, що може бути пов'язано з частковою адаптацією мігрантів, поверненням окремої частини населення або зміною правового статусу перебування. Водночас у 2025 р. відбулося зростання чисельності осіб під тимчасовим захистом на 2,2 %, що може свідчити про нові хвилі переміщення.

Водночас кількість нових рішень про надання тимчасового захисту в ЄС демонструвала виразну спадну тенденцію: від 4,33 млн у 2022 р. до 683,4 тис. у 2025 р. Така динаміка відображає поступове вичерпання первинної хвилі вимушеної міграції та перехід процесу до фази стабілізації. Показник частки українських біженців відносно населення ЄС залишався практично незмінним і коливався в межах 9,5–9,7 на 1000 осіб, що вказує на стаке навантаження на приймаючі країни. Загалом наведені тенденції засвідчують перехід від етапу масового притоку до стадії структурного врегулювання міграційних потоків [15; 26].

Динаміка кількості осіб з України, які отримали тимчасовий захист у країнах Європи у 2022–2025 рр., свідчить про її загальне зростання (табл. 4).

У країнах ЄС-27 чисельність таких осіб зросла з 3,82 млн у 2022 р. до 4,35 млн у 2025 р., або на 13,8 %, що підтверджує тривалий характер вимушеної міграції. Найвища концентрація українців упродовж досліджуваного періоду спостерігалася в країнах Центральної та Східної Європи, насамперед у Німеччині, Польщі та Чехії, на які в середньому припадало близько 60 % загальної кількості біженців. Така просторово-територіальна конфігурація зумовлена географічною близькістю до України та наявністю сформованих міграцій-

них зв'язків. Водночас у низці держав Західної Європи, зокрема в Ірландії, Румунії та Іспанії, простежується поступове збільшення чисельності осіб під тимчасовим захистом. Натомість в Італії, Болгарії та Франції зафіксовано різке або поступове скорочення відповідних показників. Загалом зазначені тенденції свідчать про перерозподіл міграційних потоків у межах Європи та поступову стабілізацію просторового розселення українців у країнах прийому.

Таким чином, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що міграційні процеси в Україні у 2022–2025 рр. характеризуються високою інтенсивністю та значними масштабами зовнішніх переміщень населення. Водночас у період повномасштабної війни сформувалася нова структура міграційних потоків, у якій переважають жінки, діти та особи похилого віку, що пов'язано з обмеженнями на виїзд чоловіків призовного віку. Це суттєво змінило соціально-демографічний профіль зовнішньої міграції та створило додаткові виклики для подальшого демографічного й економічного відновлення України.

Дослідження статево-вікової структури українських мігрантів у ЄС також засвідчує виражений гендерний дисбаланс, зумовлений дією правового режиму воєнного стану в Україні (рис. 2). Дані, наведені на рисунку, засвідчують зміну гендерної структури біженців, які перебувають під тимчасовим захистом у країнах ЄС, протягом аналізованого періоду. Зокрема, у 2025 році частка дорослих чоловіків зросла на 19,7 % порівняно з 2022 роком. Водночас питома вага дорослих жінок залишається значною, із середнім значенням 42,2 %, однак демонструє сталу тенденцію до зниження. Частка неповнолітніх осіб за період спостереження скоротилася на 7,8 в.п. У цілому така динаміка відображає трансформацію від моделі переважно гуманітарного переміщення до моделі довгострокового закріплення, що посилює демографічні ризики для України [25].

Окремого розгляду потребує професійно-кваліфікаційна структура вимушених мігрантів. За статистичними даними, частка осіб з вищою освітою серед зовнішніх мігрантів становить 45–60 %, що істотно перевищує середньонаціональний рівень. Така концентрація інтелектуального потенціалу за межами держави свідчить про еволюцію тради-

Таблиця 3 – Динаміка чисельності українців, які перебувають під тимчасовим захистом у країнах ЄС з початку 2022 р. по 2025 рр., осіб

Показник	2022	2023	2024	2025
Громадяни країн, що не входять до ЄС, які виїхали з України та перебували під тимчасовим захистом	4330980	4312215	4260080	4352645
Темпи змін до попереднього періоду, %	-	-0,4	-1,2	2,2
Кількість нових рішень про надання тимчасового захисту в ЄС	4330980	1056010	794845	683395
Частка біженців відносно населення ЄС на 1000 осіб	9,7	9,6	9,5	9,7

Джерело: складено автором за даними Євростату [3]

Таблиця 4 – Європейські країни-реципієнти українських мігрантів у 2022–2025 рр., осіб

Країна	2022	2023	2024	2025	Загальний приріст/спад, %	Тренд
Разом по ЄС-27	3823540	4275580	4255745	4352830	13,8	☑ Загальний приріст
Німеччина	967715	1251245	1161450	1250620	29,2	☑ Зростання
Польща	961340	954795	991630	969240	0,8	↔ Стабілізація
Чехія	432415	378035	388625	393055	-9,1	☒ Незначний спад
Іспанія	160995	194920	226615	255180	58,5	☑ Значне зростання
Болгарія	147385	170970	68935	78105	-47,0	☒ Різке скорочення
Італія	145800	161375	163100	60485	-58,5	☒ Різке скорочення
Нідерланди	109640	114225	121300	134090	22,3	☑ Зростання
Румунія	100955	145850	179715	201865	100,0	☑ Стрімке зростання
Словаччина	95550	114225	131525	139580	46,1	☑ Значне зростання
Австрія	87570	83405	85555	92445	5,6	↔ Стабілізація
Ірландія	69160	101200	109600	119370	72,6	↗ Стрімке зростання
Франція	68430	64930	58530	51885	-24,2	☒ Поступовий спад
Швейцарія	62800	66065	68050	67545	7,6	↔ Стабілізація
Бельгія	63210	74600	87240	93425	47,8	☑ Значне зростання
Швеція	46295	43705	46410	49555	7,0	↔ Стабілізація
Норвегія	33080	65140	78765	84315	154,9	↑ Аномальний приріст
Португалія	55920	58820	61240	66760	19,4	☑ Зростання
Фінляндія	43255	59175	69385	78215	80,8	↗ Стрімке зростання
Литва	65425	74955	48250	51540	-21,2	☒ Поступовий спад
Латвія	35865	43815	48090	31250	-12,9	☒ Незначний спад
Данія	32155	36265	36920	48685	51,4	☑ Значне зростання
Естонія	38385	35945	35435	34395	-10,4	☒ Незначний спад
Угорщина	28905	33800	39165	43300	49,8	☑ Значне зростання
Греція	21530	26850	32570	38140	77,1	↗ Стрімке зростання
Хорватія	18970	23040	25950	28535	50,4	☑ Значне зростання
Кіпр	12610	19270	22160	25280	100,5	↑ Аномальний приріст
Словенія	7675	8765	10150	11280	47,0	☑ Значне зростання
Люксембург	4655	4230	3975	4060	-12,8	☒ Незначний спад
Ісландія	2260	3480	4020	0	-100,0	☒ Різке скорочення
Мальта	1515	1965	2220	2495	64,7	☑ Значне зростання
Ліхтенштейн	385	578	700	870	126,0	↑ Аномальний приріст

Джерело: складено автором за даними Євростату [3]

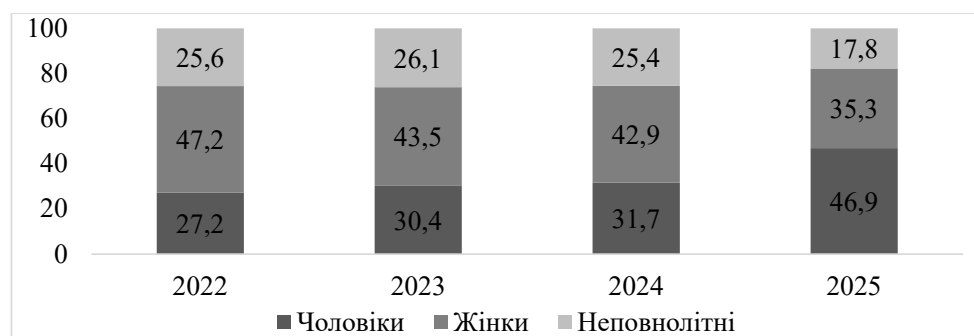

Рисунок 2 – Частки основних груп населення України за 2022–2025 рр. серед осіб, яким надано тимчасовий захист, ЄС, %

Джерело: складено автором за даними Держстату України [18]

ційного явища «витоку мізків» у більш загрозливу форму – «втрату покоління». Це зумовлено глибокою інтеграцією молоді та висококваліфікованих фахівців у соціально-економічне середовище країн ЄС. Отримуючи доступ до європейських ринків праці, український людський капітал долучається до створення доданої вартості в державах-реципієнтах, а не до внутрішніх відновлювальних і трансформаційних процесів в Україні.

Тривалість воєнного конфлікту додатково підсилює ризики незворотної інтелектуальної еміграції, оскільки саме висококваліфіковані й адаптивні групи населення найшвидше долають мовні та професійні бар'єри й закріплюються у високотехнологічних сегментах економік ЄС. У довгостроковій перспективі це може спричинити системний дефіцит кваліфікованої робочої сили в Україні, що становитиме одну з ключових перешкод для реалізації стратегій макроекономічної стабілізації та технологічної модернізації держави.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що зовнішня міграція України у 2014–2021 рр. характеризувалася відносною стабільністю, помірною інтенсивністю та пере-

важанням імміграційних потоків над еміграційними. Після 2022 р. структура міграційних процесів істотно змінилася. Зокрема, домінуючого значення набула вимушена еміграція, сформована воєнними обставинами. У країнах ЄС зосередилася значна кількість українських біженців, переважно в Німеччині, Польщі та Чехії, що підтверджує стійкість сформованих міграційних коридорів. Водночас відбулося помітне зміщення статеві-вікової структури мігрантів у бік жінок, дітей та літніх осіб, а також загострення ризиків втрати висококваліфікованої робочої сили. Таким чином, встановлено, що до 2022 р. міграція мала переважно помірний і відносно збалансований характер, тоді як воєнний період спричинив масову вимушену еміграцію, посилення ризиків втрати людського капіталу та формування нових стійких міграційних коридорів до країн ЄС. Так, зовнішня міграція перетворилася на один із ключових викликів для демографічної безпеки, ринку праці та повоєнного відновлення України. Отримані результати можна використати для оцінювання демографічних ризиків і формування політики повоєнного відновлення України.

Список використаних джерел:

1. Adger W. N., Fransen S., Safra de Campos R., Clark W. C. Migration and sustainable development. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2024. Vol. 121, № 3. e2206193121. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.2206193121>
2. De Haas H. A theory of migration: the aspirations-capabilities framework. *Comparative Migration Studies*. 2021. Vol. 9, № 8. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>
3. Eurostat. *European Commission*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
4. Koikkalainen S. et al. Unpacking the temporary protection of displaced people from Ukraine within the tightening migration governance in Sweden and Finland. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2026. Vol. 52, № 2. P. 427–446. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2025.2565913>
5. Libanova E. M. 'War migration' from Ukraine: problems and development prospects. *Ukrainian Geographical Journal*. 2024. № 4. P. 3–11. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2024.04.003>
6. Libanova E., Pozniak O. War-driven wave of Ukrainian emigration to Europe: an attempt to evaluate the scale and consequences (the view of Ukrainian researchers). *Statistics in Transition new series*. 2023. Vol. 24, № 1. P. 259–276. DOI: <https://doi.org/10.59170/stattrans-2023-014> (дата звернення: 28.03.2026).
7. Migration and Home Affairs – Temporary protection – European Commission. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/asylum-eu/temporary-protection_en (дата звернення: 28.03.2026).
8. Migration management: Welcoming displaced people from Ukraine. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-displaced-people-ukraine_en (дата звернення: 28.03.2026).
9. Min R. et al. A bibliometric analysis of the study of health equity of migrants. *Medicine*. 2025. Vol. 104, № 36. DOI: <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000044207>
10. Pernitez-Agan S. et al. Expert consensus on a protocol for conducting bibliometric analysis of scientific articles on global migration health (GMH). *BMJ Open*. 2024. Vol. 14, № 6. e080729. DOI: <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-080729>
11. Pozniak O. The situation of forced migrants from Ukraine in Europe after Russian military aggression. *Central and Eastern European Migration Review*. 2023. Vol. 12, № 1. P. 159–181. DOI: <https://doi.org/10.54667/ceemr.2023.17>
12. Scheel S., Tazzioli M. Who is a migrant? Abandoning the nation-state point of view in the study of migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2024. Vol. 50, № 9. P. 2163–2187. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2024.2307766>
13. Scopus | Abstract and citation database | Elsevier. URL: <https://www.elsevier.com/en-gb/products/scopus> (дата звернення: 28.03.2026).
14. The human capital losses of the war in Ukraine. *World Bank*. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5c9598063f47f2c96935621be315173b-0140062023/original/The-War-in-Ukraine-and-Human-Capital-Losses.pdf> (дата звернення: 28.03.2026).

15. UNHCR, the UN Refugee Agency. Publications | UNHCR Ukraine. URL: <https://www.unhcr.org/ua/en/publications>
16. UNHCR, the UN Refugee Agency. UNHCR, the UN Refugee Agency | UNHCR Ukraine. URL: <https://www.unhcr.org/ua/en>
17. Гришук А. Б. Національне законодавство як правова основа регулювання міграційних процесів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. № 3.1. С. 330–336.
18. Державна служба статистики України. Головна сторінка Держстат. URL: <https://stat.gov.ua/uk>
19. З 16 січня 2026 року діють оновлені правила оформлення документів для іноземців. URL: <https://ips.ligazakon.net/lawnews/doc/NZ260219-z-16-sichnya-2026-roku-diyut-onovleni-pravy-la-oformlennya-dokumentiv-dlya-inozemtsiv> (дата звернення: 28.03.2026).
20. Майстренко Ю. І., Мельніченко А. В. Проблема нелегальної міграції у ЄС: спроба вирішення через формування двосторонніх угод. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2024. № 38. С. 64–75. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.38.6>
21. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України. Офіційний вебсайт. URL: <https://www.msp.gov.ua>
22. Національний банк України. (2026, 5 березня). Макроекономічний та монетарний огляд, березень 2026 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-berezen-2026-roku>
23. Національний банк України. Офіційний вебсайт. URL: <https://bank.gov.ua/>
24. Носачов Є., Ягунов Д. Методологічні основи дослідження політичних наслідків міграційних процесів в країнах ЄС. *Економіка та суспільство*. 2025. № 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-31>
25. Слово про Слово. Кількість біженців з України в ЄС зростає: Німеччина, Польща та Чехія лідирують. URL: <https://slovoproslovo.info/ukraintsi-pid-tymchasovym-zakhystom-yes-2025>
26. Слово про Слово. Понад 4,3 мільйона українців мають тимчасовий захист у ЄС: найбільше – в Німеччині, Польщі та Чехії. URL: <https://slovoproslovo.info/ukraintsi-tymchasovyi-zakhyst-yes-4-3-mln>

References:

1. Adger W. N., Fransen S., Safra de Campos R., Clark W. C. (2024) Migration and sustainable development. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, vol. 121, no. 3, e2206193121. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.2206193121>
2. De Haas H. (2021) A theory of migration: the aspirations-capabilities framework. *Comparative Migration Studies*, vol. 9, no. 8. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>
3. Eurostat. (n.d.) Eurostat database. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
4. Koikkalainen S., Shmulyar Gréen O., Virkkunen J., Ferdoush M. A., Odynets S. (2026) Unpacking the temporary protection of displaced people from Ukraine within the tightening migration governance in Sweden and Finland. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 52, no. 2, pp. 427–446. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2025.2565913>
5. Libanova E. M. (2024) 'War migration' from Ukraine: problems and development prospects. *Ukrainian Geographical Journal*, no. 4, pp. 3–11. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2024.04.003>
6. Libanova E., Pozniak O. (2023) War-driven wave of Ukrainian emigration to Europe: an attempt to evaluate the scale and consequences (the view of Ukrainian researchers). *Statistics in Transition new series*, vol. 24, no. 1, pp. 259–276. DOI: <https://doi.org/10.59170/stattrans-2023-014>
7. European Commission. (n.d.) Migration and Home Affairs – Temporary protection. Available at: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/asylum-eu/temporary-protection_en
8. European Commission. (n.d.) Migration management: Welcoming displaced people from Ukraine. Available at: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-displaced-people-ukraine_en
9. Min R. et al. (2025) A bibliometric analysis of the study of health equity of migrants. *Medicine*, vol. 104, no. 36. DOI: <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000044207>
10. Pernitez-Agan S. et al. (2024) Expert consensus on a protocol for conducting bibliometric analysis of scientific articles on global migration health (GMH). *BMJ Open*, vol. 14, no. 6, e080729. DOI: <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-080729>
11. Pozniak O. (2023) The situation of forced migrants from Ukraine in Europe after Russian military aggression. *Central and Eastern European Migration Review*, vol. 12, no. 1, pp. 159–181. DOI: <https://doi.org/10.54667/ceemr.2023.17>
12. Scheel S., Tazzioli M. (2024) Who is a migrant? Abandoning the nation-state point of view in the study of migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 50, no. 9, pp. 2163–2187. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2024.2307766>
13. Elsevier. (n.d.) Scopus | Abstract and citation database. Available at: <https://www.elsevier.com/en-gb/products/scopus>
14. World Bank. (n.d.) The human capital losses of the war in Ukraine. Available at: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5c9598063f47f2c96935621be315173b-0140062023/original/The-War-in-Ukraine-and-Human-Capital-Losses.pdf>
15. UNHCR, the UN Refugee Agency. (n.d.) Publications | UNHCR Ukraine. Available at: <https://www.unhcr.org/ua/en/publications>
16. UNHCR, the UN Refugee Agency. (n.d.) UNHCR, the UN Refugee Agency | UNHCR Ukraine. Available at: <https://www.unhcr.org/ua/en>

17. Hryshchuk A. B. (2026) Natsionalne zakonodavstvo yak pravova osnova rehuliuвання mihratsiinykh protsesiv [National legislation as a legal basis for regulating migration processes]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and Comparative Jurisprudence*, no. 3.1, pp. 330–336. (in Ukrainian)
18. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.) Holovna storinka Derzhstat [Main page of the State Statistics Service]. Available at: <https://stat.gov.ua/uk> (in Ukrainian)
19. Z 16 sichnia 2026 roku diit onovleni pravyla oformlennia dokumentiv dlia inozemtsiv [Updated rules for issuing documents for foreigners have been in force since January 16, 2026]. (n.d.) Available at: <https://ips.ligazakon.net/lawnews/doc/NZ260219-z-16-sichnya-2026-roku-diyut-onovleni-pravyla-oformlennya-dokumentiv-dlya-inozemtsiv> (in Ukrainian)
20. Maistrenko Yu. I., Melnychenko A. V. (2024) Problema nelegalnoi mihratsii u YeS: sprobа vyrishennia cherez formuvannia dvostoronnikh uhod [The problem of illegal migration in the EU: an attempt to solve it through the formation of bilateral agreements]. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia – International and Political Studies*, no. 38, pp. 64–75. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.38.6> (in Ukrainian)
21. Ministerstvo sotsialnoi polityky, simi ta yednosti Ukrainy [Ministry of Social Policy, Family and Unity of Ukraine]. (n.d.) Ofitsiinyi vebсайт [Official website]. Available at: <https://www.msp.gov.ua/> (in Ukrainian)
22. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. (2026, March 5) Makroekonomichnyi ta monetarnyi ohliad, berezen 2026 roku [Macroeconomic and monetary review, March 2026]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichnyi-ta-monetarniy-oglyad-berezen-2026-roku> (in Ukrainian)
23. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. (n.d.) Ofitsiinyi vebсайт [Official website]. Available at: <https://bank.gov.ua/> (in Ukrainian)
24. Nosachov Ye., Yahunov D. (2025) Metodolohichni osnovy doslidzhennia politychnykh naslidkiv mihratsiinykh protsesiv v krainakh YeS [Methodological foundations for studying the political consequences of migration processes in EU countries]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-31> (in Ukrainian)
25. Slovo pro Slovo. (n.d.) Kilkist bizhentsiv z Ukrainy v YeS zrosła: Nimechchyna, Polshcha ta Chekhiiia lideruiut [The number of refugees from Ukraine in the EU has increased: Germany, Poland and the Czech Republic lead]. Available at: <https://slovoproslovo.info/ukraintsi-pid-tymchasovym-zakhystom-yes-2025> (in Ukrainian)
26. Slovo pro Slovo. (n.d.) Ponad 4,3 miliona ukraintsiiv maiut tymchasovi zakhyst u YeS: naibilshe – v Nimechchyni, Polshchi ta Chekhii [More than 4.3 million Ukrainians have temporary protection in the EU: the largest number is in Germany, Poland and the Czech Republic]. Available at: <https://slovoproslovo.info/ukraintsi-tymchasovi-zakhyst-yes-4-3-mln> (in Ukrainian)

Дата надходження статті: 17.04.2026

Дата прийняття статті: 08.05.2026

Дата публікації статті: 25.05.2026